

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czime alatt küldendő.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven. ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DÍJA: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a borítékon</i> egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr., $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árcedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.</p>	<p>A kiadóhivatal kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.</p>
--	--	---

A miről mindnyájan megfeledeztünk.

(A magyar reform. egyházi segélyegylet érdekében.)

A hazai alkotmányos élet újraébredése a hatvanas évek elején jótékonyan hatott egyházi életünk fejlődésére is. Évek, avagy éppen évtizedek mulasztásait akartuk kipótolni, mindjárt az első évek egyházi gyűlésein.

A nagyszalontai e. megye segédgondnoka Tisza Kálmán már 1863. évben, az áprilisi egyházkerületi közgyűlésen indítványt tett, illetőleg tervjavaslatot terjesztett be a *magyarhoni protestáns segélyegylet* felállítására iránt, melynek célja két pontban ekkép lett formulázva: megmentése a tőlünk távolság által elszigetelt, nyomor és nélkülözésekkel küzdő, enyészettel fenyegetett vég-egyházainknak, ide értve a Moldva és Oláhországban letelepült testvéreinket is; továbbá: segélyezése a hozzánk ugyan közelebb fekvő, de magokat sem mint anya, sem mint leányegyház fentartani nem bíró vagy a fenforgó körülmények közt nem leányosítható egyházainknak.

Egyházkerületi közgyűlésünk „az egylet eszméjét megérettnek, lelkéből merítettnek, életrevalónak s mint protestáns anyaszentegyházunk egyik égető sebe gyógyforrását a legmélyebb részvételre és pártolásra méltónak találta,“ ennek folytán az intézmény életbe léptetését elhatározta, a főbb vonásokban beterjesztett javaslat bővebb kidolgozásával egy bizottságot bízott meg s a szuperintendenst felkérte, hogy a többi testvér egyházkerületeket csatlakozásra hívja fel.

Az átvizsgált alapszabályokat a küldöttség már a következő 1864. évi áprilisi közgyűlésre beterjeszté, mely azt nagy lelkesedéssel fogadta, az életbe léptetés iránt megfelelő intézkedéseket tett s püspök urat megbízta, hogy egy lelkes körlevélben az egyházakat, a lelkészeket és

egyes híveket az ügy iránt buzgalomra ébressze; aláírási ivenk nyomattak stb.

Egy évtizednél több telt el ezután a gyűjtés munkájával. Az eredményt jóval később: az 1876. évi gyűlésen jelenté be az egyházkerületi pénztárnok, mely jelentés szerint a pénztár állása akkor 34612 frt. 57 kr. volt. A pénztár állásáról a számadás megvizsgálásával megbízott küldöttség már a következő 1877. évben adott jelentést, a közgyűlés köszönetet szavazott részére, a segélyosztás ezen alkalommal kezdetét vette, 2030 frt mindjárt ki is osztatott a szükkölködő egyházak között.* Az egylet vagyon állománya ekkor már 42.927 frt 4 kr.-ban állapított meg; esperes urak a segélyegylet ügyében „lehető erélyes buzgalom kifejtésére“ hivattak fel stb.

Az egylet alapszabályai némi módosítást igényelvén, a vonatkozó munkálat 1879 évben az áprilisi közgyűlésre lett felterjesztve, mely azt elfogadta s 108. jk. szám alatt közhírré tette.

Ezek vannak érvényben ma is.

Az egylet ezen alapszabályokban „magyar reformált egyházi segélyegylet“ elnevezést nyert.

Célja akkép lett megállapítva, a mint azt az eredeti javaslatnál fentebb megismerttettem.

* Tudom, hogy segélyegyletünk az 1868. évi áprilisi egyházker. gyűlésen mondatik először „megalakultnak“ s hogy ez alkalommal az elnök is meg lett választva; tudom, hogy a segélyezésre már akkor 700 frt lón fordítva s hogy az 1871. évi augusztusi gyűlésen ismét 730 frt lett 40–50 frtjával kiosztva; de az is bizonyos, hogy az 1868. évi megalakulás csak: „azon alkalomra“ történt, meg azután, a második segélyosztásnál nemcsak egyházak, hanem *lelkészek és tanítók* is részesültek segélyben, a mit azok az 1879. évben létrehozott alapszabályok többé meg nem engednek. Midőn tehát ezen különben is csekély s nagyon szétforgácsolt kiosztási összegre későbbi számadat imán nem reflektálok: ezt szándékosan teszem, mert egyrészt *a már régleg megalakult segélyegylet adományait akarom mennyiségileg megállapítani*, másrészt pedig a jelzett alkalommal segélyben részesült egynehány egyént kimutatásomban, feltűnő módon, egyáltalában nem akarom szerepeltetni.

Ki lett mondva, hogy mindaddig, míg a többi egyházkerület az egylethez nem csatlakozik, a segélyezés csak a tiszántúli egyházkerület egyházaira terjed ki.

A kitűzött cél az egylet azzal igyekszik elérni, hogy: a) a jelzett minőségű egyházakat templomaik és más egyházi, valamint iskolai épületeik építésében vagy jókarba helyezésében egyszer mindenkorra, vagy bizonyos számú évekig megállapított segélyben részesíti; b) bizonyos állandó évi segélypénz fizetése vagy tőke adományozása által azokat oly helyzetbe teszi, hogy belhivatalnokaiknak illendő fizetést adhatnak.

Tagja lehet az egyletnek minden hitrokon, ki az egylet alapjához bármi adománnyal hozzájárul.

Ügyeinek vezetése: a) az egyházker. közgyűlés, b) a segélyegyleti választmány, továbbá c) az elnök által történik.

Segélyül a bejött kamatok $\frac{2}{3}$ -da osztatik ki, $\frac{1}{3}$ -da folyvást tőkésítettik.

A s.-egyleti választmány 3 évenként, 9 taggal választatik, rajtuk kívül van az elnök, a jegyző és a pénztárnok.

A kik ezer forint alapítványt tesznek, személyes szavazati joggal bírnak; a segélyegylet ügyei tárgyalásakor az egyházkerületi gyűlésekre meghívandók.

Ezen új alapszabályok szerint az 1879. augusztusi e. ker.-gyűlésen alakult meg a segélyegyleti választmány. Elnökké Révész Bálint püspök választatott meg, de ő másnemű elfoglaltatásai miatt lemondani kényszerülvén, 1880. évben gróf Dégenfeld Imre lépett helyére s ismeretes erélyével és buzgóságával ezt haláláig viselte, a mely idő óta az elnöki tisztet a jelenlegi főgondnok Vályi János tölti be.

Hogy egyletünk bár csendes és zajtalan munkálkodással, de a legnagyobb elismerésre méltólag felel meg magasztos céljának, mely *felekezeti ugyan, de eminenter nemzeti is*, ezt a következő kimutatással igyekszem felüntetni.

A segélyegylet vagyoni állása az előttem levő utolsó (1892. évi) kimutatás szerint 69.846 frt 62 krra emelkedett. 1877. évben, a mint fentebb említém, 2030 frtot osztott ki az egyházkerület szűkölködő egyházai között, 1878-ban 2000 frtot; 1879-ben 1832 frtot; 1880-ban 1942 frtot; 1881-ben 2173 frtot; 1882-ben 1872 frtot; 1883-ban 2800 frtot; 1884-ben 2220 frtot; 1885-ben 1950 frtot; 1886-ban 2050 frtot; 1887-ben 2000 frtot; 1888-ban 2400 frtot; 1889-ben 2500 frtot; 1890-ben 2600 frtot; 1891-ben 2150 frtot; 1892-ben 2580 frtot; 1893-ban 2400 frtot; vagyis ezen 17 év alatt 37.500 frt került kiosztásra, tehát nagyobb összeg, mint a mennyi az egyletnek 1876. évben kimutatott vagyona állása volt.*

Egyházkerületi gyűléseink jegyzőkönyvei minden

* Érdekelni fog talán többeket, hogy ezen segély összegben egyházmegyéink minő százalékkal szerepelnek.

Csak egész százalék kimutatással bajlódom.

I. Az alsó-szabolcsi egyházmegye	kapott 1040 frt = 3%
II. A békés-bánati	" 4632 " = 12 "
III. A beregi	" 6455 " = 17 "
IV. A bihari	" 2166 " = 6 "
V. Az érmelléki	" 2114 " = 6 "
VI. A felső-szabolcsi	" 3600 " = 9 "
VII. A heves-nagy-kunsági	" 674 " = 2 "
VIII. A máramaros-ugocsai	" 4440 " = 12 "
IX. A nagybányai	" 2427 " = 6 "
X. A nagykárolyi	" 3926 " = 11 "
XI. A nagyszalontai	" 2316 " = 6 "
XII. A szatmári	" 3470 " = 9 "
XIII. Moldva-Olah missió	" 240 " = 0.6.

A debreczeni egyházmegye sohasem kért segélyt.

évben közlik ugyan ezen áldásos egylet segélyosztásait, s még is hányan vagyunk, a kik ezt figyelemmel kísérik s hányan vannak a kik adományaikkal megemlékezzenek a *mi domesztikánkról!*

Hát az információknak oly könnyen kitér napi sajtó — kérdem vesz-e tudomást arról, hogy van a tiszántúli egyházkerületnek egy segélyegylete, mely a szegény, nemzetiségek közé ékelte magyar egyházakat évenként segélyezi s ezeket az egyháznak és nemzetnek egyaránt, megmenteni igyekszik?

Pedig ez a sajtó 1886-ban, mikor a Sz. László társaság 25 éves jubiláris közgyűlését tartá, urbi et orbi nagy fenhangon hirdeté, hogy ez a társulat, „a nemzet nagy hálájára szerzett érdemeket.”

Igaz, hogy eme társaság a keleti keresztyéneknek (különösen a magyaroknak) nyújt segélyt; igaz, hogy „a szűkölködő szent atyának szánt szeretet-adományai” is jelentékeny összegre rugnak; igaz, hogy nagyobb anyagi segélyforrásokkal rendelkezik mint a miénk; de hát, kérdjük mindezek daczára, abból a nagy „nemzeti hálából” nem megérdemelne-e a mi segélyegyletünk is egy csekélyke részt?

Kivált ha magunk sem feledkezünk meg róla!

Teljes elismeréssel adózunk az egylet megalapításakor szeretetadományait egymással vetélkedve felajánló testületeknek, egyeseknek: de ez alatt a tizenhét év alatt, melyről a kimutatást megtettem, egyetlen egy jelentékenyebb új adományt sem láttam jegyzőkönyveinkben feljegyezve!

Mintha csak egészen megfeledeztünk volna a saját segélyegyletünkönkről!

Schlauch bíbornok, a Sz. László társulat 1885. évi közgyűlésén mondott elnöki megnyitó beszédében a társaság rendelkezésére álló anyagi eszközök csekély voltára mutatva azon panaszkodik, hogy az első lelkesedés, mely az egyház és haza, a katolicizmus és a magyar érdekek megvédésének jeligéi alatt oly magasra lobbant, *nem maradt azon a magaslaton, a hova azt a cél nemessége emelte.*

A „megváltoztatandók megváltoztatásával”, ez a mondás, félek kimondani, hogy nálunk is „talál”, nemcsak kath. atyánkfianál.

Avagy talán az országos domesztika mellett nincs szükségünk a saját domesztikánk tőkájének erősítésére s elég, ha ez az alapszabályok által kirendelt csekély kamatharmaddal növeli évről-évre önmagát?

Ugy is lehet gondolkodni, hogy elég ez is; de ha az országos domesztikai segély után váró ezer és ezer szegény egyházra s az ezeknek juttatott csekély segélyösszegre tekintünk s ha tudjuk azt, hogy mennyi szegény egyház van ebben az egyházkerületben, a megsemmisülés veszélyének kitéve, s hogy segély nélkül mennyi nem képes sem egyházi sem nemzeti feladatának méltóan megfelelni: akkor bizony az országos domesztikára nem fognak ridegen utalgatni.

Hanem magunk is segítünk magunkon.

S a többi jótékony intézet mellett vagy miatt nem feledkezünk meg a mi áldásosan működő *református magyar egyházi segélyegyletünkönkről* sem!

Dr. Kovács Sándor.

Hitünk cselédei érdekében.

„Mindenekkel jól tegyünk, kiváltképen pedig a mi hitünknek cselédivel” (Gal. 6, 10). Veszem ez apostoli szavakat úgy, a mint elfo-

gadott fordításunkban igen erőteljesen hangzanak. Ily alakjokban — a mai nyelvhasználat szerint — értelmök: a jótétemények osztogatásánál főképen azokra legyünk tekintettel, a kik hitünknek munkás szolgálói.

S hogy-kik hitünknek legközelebbi munkás szolgálói: mindnyájan tudjuk. A tanárok, a tanítók és a papok. Az előbbieket ifjainkat és gyermekeinket, az utóbbiak inkább a meglett-korúakat nevelik a meggyőződésen alapuló, azaz a protestáns hitre. Ők tehát a protestáns Sion építői, újraépítői és őrei nemzedékről nemzedékre.

Természetesen ők az ápoló kertészei annak az ősi fának is, mely a prot. egyháznak, közelebbről pedig ev. ref. magyar egyházunknak minden időben élet-fája volt és élet-fája marad, — *a hivek áldozatkészségének*. Nagyon megérdemlik tehát, hogy bizonyos tekintettel legyen reájok és családjukra minden olyan intézmény, mely az általok szított, élesztett prot. áldozatkészségnek köszöni létezését. Ilyen intézmények közép- és felsőiskoláink is.

Egy új iskolai év kezdetén vagyunk. Hitünk imént megnevezett cselédei, munkás szolgálói elhozták gyermekeiket, többen igen messze földről, a tudomány templomába. Különösen messzebb földről kellett elhozniok reménységeiket vidéki lelkipásztorainknak és tanítóinknak. Az ő érdekekben hadd intézzek hát egy szíves kérést közép- és felsőiskoláink igazgatóihoz és vezető férfiainhoz: fogadják szeretettel és előzékenységgel hitünk e cselédeinek gyermekeit ez alkalommal is! Nagyon, de nagyon megérdemlik. Most már ők is rászorulnak az alma materre, mely az ő buzgóságukat annyiszor igénybe vette s veszi évről évre. Ne feledjük, hogy iskoláink számára a vidéki segélyeknek, adományoknak ők a behajtói s ők hordozzák e segélyeknek sokszor az odiumát is a különféle adókkal, valljuk be, bizony nagyon elterhelt népünkkel szemben. *Részesítsük tehát szülei szívök drága kincseit minden lehető jótéteményben és a távolmaradt szülei helyett szülei gondban!* Nézzük sokszor fölöttébb sanyarú helyzetüket, nyomoruságos fizetésüket, mely alig-alig elég a család otthon való élelmezésére és fenttartására, hogy telnék hát belőle bővebben a gyermekeknek a szülei háztól távoli leendő neveltetésére? Lehetetlen, hogy szemünkbe ne szökjék a mai társadalomból is, hogy mennyi jelest adtak az egyháznak és a hazának azok a ref. pápi és tanítói családok, a melyekben még teljes erejében él az apák hite, az anyák szigorú erkölce és mindkettőjük józan munkakedve. Teljesen lehetetlen, hogy nélkülözzük vidéki lelkipásztoraink és tanítóink buzgóságát és segítségét ama nagy vállalatnál

is, — értem egyetemünk megépítését, — a melybe immár belefogtunk.

Kötelezzük le hát vidéki lelkipásztorainkat és tanítóinkat közép- és felsőiskoláink iránt — legdrágább, legföltettebb kincseikben, gyermekeikben továbbra is, hogy szeressék munkásan és féltsék szorongva ez intézeteket ezután is!

Viszont tehetősebb vidéki lelkipásztoraink és tanítóink őrizkedjenek a kapzsiságtól, mely néha nem áttolja kivenni a kenyeret a sokkal szegényebb szülék gyermekeinek kezéből sem; és őrizkedjenek mindnyájan főképen a szülei elfogultságtól és érzékenykedéstől, mely nem ritkán zsenit lát a legkorlátoltabb eszű gyermekben is és sehogy sem akarja fejébe venni, hogy a tudományos pályán kívül még nagyon sok olyan életpálya van, a melyek igen tiszteletesek a tiszteletes családok ivadékaira nézve is!

Legyen tehát úgy, a mint az apostol mondja: „mindenekkel jól tegyünk, kiváltképen pedig a mi hitünknek cselédivel.“ És legyen úgy, hogy, ha már királyi papság vagyunk, jellemezzon bennünket is ama királyi szerénység, mely Salamonnal csak bölcseséget és értelmes szívet kéretett és nem — gazdagságot!

Crescit indulgens sibi dirus hydrops (Hor.).
... Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit (Juvenal.).

Dicsőfi József.

✠ TÁRCZA. ✠

A Zsidókhöz irt levél kritikai és bibliai theologiai szempontból.

(Folytatás.)

c) 4, 1—13. Az Isten örök nyugodalmába való bemenetelre nézve még meglevén az ígérlet: ennek megvalósulását az olvasók meg ne hiúsítsák engedetlenkedés és hitetlenség által. Ezen intés szükséges voltát igazolja már ama hajdankor beszélő bizonyágtétele (3, 15—19), a mely egyetemlegesen mindnyájunkat (*ποσειθησμεν ονν*), külön-külön pedig kit-kit (*τις εε ομων*) ösztönözzön arra, hogy ébren legyünk, résen álljunk, a kitűzött szent czélt szem elől ne téveszszük, sőt inkább annak tudatában, Isten segedelmével törekedjünk előre, míg azt elérjük. Hic nobis commendatur timor, non qui fidei certitudinem excutiat, sed tantam incutiat sollicitudinem, ne securi torpeamus. Metuendum ergo, non quia trepidare aut diffidere nos oporteat quasi incertos de exitu, sed ne Dei gratiae desimus. Calvin. Az intés tehát arra irányul, hogy miután az ígérlet még megvan és így ki-kí várhatja az Isten országa megvalósulása alkalmával elnyerendő örök nyugodalmat: tehát óvakodjunk mindnyájan, hogy egyikünk se járjon úgy, mint a hogy jártak az ősapák,

a kik bűneik miatt nem mentek be abba a nyugalomba.* Mert a miképen azoknak hirdettetett hajdan az üdv-ígéret, azonképen hirdettetett az most nekünk is (2. v.). Akkoron az ígéret révén, most pedig a levél olvasóival az evangéliom prédikáltatása által ismertette meg Isten, az ő országának javait és tökéletes boldogságát: de azokra az ősapákra semmi áldás sem hárult (ὅσα ὠφείλησαν, Bengel: maximam cepere noxam) az ígéret hirdetéséből (ἀποθήσεν, értelemben, mint Róm. 10, 16. Gal. 3, 2), a minek oka egyszerűen az, a mit a részesülők bővítő mondatban így fejez ki az író: „mert nem párosult — μὴ συνακροαζόμενος — (a hallott íge) *hittel* azoknál, a kik hallották (t. i. az ígéret hirdetését)“ és így rájuk nézve értéktelen volt, mert — hogy úgy mondjam — nem vált vérökké, a mit hallottak. Ugyanezen értelemben fordítja a pesito is: quoniam non commixtus erat (sermo) *per* fidem cum iis, qui eum audierant.

Szóval: csakis a hívő jut el amaz ígértetett nyugalomba! Ez a gondolat vezérli az író, midőn az ősapák ismert hitlenségének kárhozatos következményére emlékeztetve, a hit áldásának elvételére irányuló buzgóságot sürgeti (3. v.). Bémegyünk, a kik hiszünk! Nosiram fidem praecedentem sequitur ingressus in requiem (Schmidt Seb.) A bemenés (εἰσερχ. praesens), és a hívés (οἱ πιστεύσ. partic. aor.) között szoros kapcsolati feltétel van, a mennyiben a hívés valóságos ténye nélkül a bemenésről szó sem lehet; viszont a bemenés csak azokra nézve lehetséges, a kik *hívők*. A hitlenség elveszíti, a hit megnyeri az Isten országát. Miért is az ígéret szava egyre megújul, de az isteni eskü is újból fülünkbe cseng: „Megesküdtem haragomban“! Ám az a nyugalom, melyről megint beszélünk, melybe kik hiszünk, bémegyünk, ez nem a tétlenség és szenvedőlegesség állapota, hanem az Isten örök irgalmassága tényeinek s az ő szent színének szemlélése, a melyben természetesen nem lehet részök a hitetleneknek, a kik ellen az a tiltó eskü egyszer elhallatszott.

Az ő szövetségi Írás is tanítja, hogy Isten az ő nyugalomának bizonyossága felől nem hagyta kétségben választottait (4. v.). Gen. 2, 2-ben (= πῶς) szól az Írás a hetedik napról s Isten az örök nyugalom zálogául rendelte a szombat megünneplését, a melyet Mózes, majd Dávid és a proféták is folytonosan hangoztattak a nép előtt. És mégis az ősapák engedetlenkedtek s hitetlenkedtek, miért is Isten ugyanabban a fentebb idézett mondásban (ἐν τούτῳ) kijelentette, hogy az ígért nyugalomba nem mennek bé az engedetlenkedő atyák (5. v.). Nem is mentek bé; a mi világos előjel arra nézve, hogy a hetedik nap megünneplésénél sokkal idveségesebb mennyei szombatnak a nyugalomába sem mehetnek be mások, mint csakis egyedül a hitben engedelmes választottak. Amaz örökké tartó szombati nyugalom hajnala pedig Krisztus feltámadásakor

* καταλειπομένης ἐπαγγελ. . . . αὐτοῦ közbevetett mondat. δοκιμ. = videatur.

derült fel, a bűnbe merült világ felett, s ez az Urnak ama szent napja, az örök szombatnak amaz előreggele.

Miután tehát (ἐπεὶ οὖν 6. v.) egészen bizonyosra vehető (ἀποδείσσεται), hogy Isten, az ő üdvvégzésének érvényesítését nem mulasztja el, a minek folytán néme-lyek (nevezetesen az engedetlenek és hitetlenek tömegéből kiválasztott hívők) bémennek, ellenben az ígéret korábbi birtokosai saját bűneik miatt nem mentek bé abba a nyugalomba: ebből a positiv és negativ eredményből önként következik, hogy a mózesi korszak letűnte után Istennek újból intéssel kellett fordulnia a néphez, hogy azt a lelki végromlástól megmenntesse. Ezt cselekedte Isten az üdvtörténelem folyamán Dávidnak mint hű szolgájának képviselőjében (ἐν), a mikor is — μετὰ τοσοῦτον χρόνον — évszázadok multán új határidőt, új „mai nap“-ot tűzött ki az idvesség napja gyanánt. És azóta újra meg újra szünetlenül oly édesdeden, oly gyöngéden, de egyszersmind komoly és óvó atyai hangon inti az emberek fiait: „Meg ne keményítsetek a ti szíveiteket!“ (7. v.). Az örök bölcsesség kiterjeszti kezét, tudtul adja tanácsát, hívogat magához: boldog, a ki őt megérti, de jaj annak, a ki az ő szavával nem gondol! (Péld. 1, 24—32).

Ha ez a többször emlegetett nyugalom a Kánaán földének birtokolását jelentené, akkor Józsué már megvalósíthatta volna azt az óhajtást, hogy a nép eljusson az ígért nyugalomba; ámde (8. v.) Istennek a Dávid korában ismételt kijelentett akarata nyilván igazolja, hogy itt a szombati nyugalom csupán előképe annak a szent békességnek, melyet a második Józsué, nevezetesen Jézus, a maga idejében — μετὰ ταῦτα — szerzett a világnak (Mt. 11, 28).

Ebből (t. i. a 7. és 8. vers tartalmából) következik, miszerint az ígért és epedve várt nyugalom még megvan a hívők számára (9. v.). Ezt a tényt egészen jellemző és eddig még nem használt szavakkal jelzi az író, midőn a „nyugalom“ helyett „szombatünneplés“-t (σαββατισμός), az Izráel népe helyett „Isten népe“-t ír, kifejezni akarván ezzel azt a gondolatot, hogy az igazi lelki békesség és megnyugvás ideje nincs napokhoz, órákhoz köttetve, mert a hívő keresztyén, életének minden napja amaz örökké tartó szombatnak a kezdete; másfelől megnyugtatót kíván nyújtani arra nézve, hogy ebben a boldogságban a Krisztus választottai és hívei (— ὁ λαὸς τοῦ θεοῦ —) bizonyosan részesülni fognak tekintet nélkül arra, vajjon zsidók voltak-é előbb, avagy pogányok?

σαββατισμός (σαββατισμῶν-től LXX pro שבת Exod. 16, 30) csakis itt és még Plutarchnál, de superstit. c. 3. A szombatnak tipikus jellegére nézve, a rabbinusi felfogást Wetstein és Schöttgen tárgyalja részletesen az ezen helyre vonatkozó értelmezés kapcsán.

A szombatünneplés abban áll (10. v.), hogy az ember hagyjon fel a test és világ fárasztó munkájával, s még ne is gondoljon arra, mintha saját cselekedeteivel, erőlködéseivel, vagy aggodalmaskodásával bármi részben is előmozdíthatná boldogságát; viszont a lélek

keresse nyugodalmát Istenben, az ő igaz imáadásában s magasztalásában. Ezt fejezi ki az író ebben az általános tételben: A ki bément az ő (t. i. Isten) nyugodalmába, az a maga részéről szintén megnyugodott a saját cselekedeteitől, a földi élet fáradságaitól s küzdelmeitől, a miképen Isten is a teremtés művének befejezése után, megnyugovék a munkától; mert imé, az egész, igen jó vala. A ki ily módon keresi lelke nyugodalmát Istenben, azt meg is találja s ekképen már itt alant el kezdi ünnepegni „a mennyei szombatot.“

Ezen oktatói jellegű előadáshoz csatolja az író az ezen szakasz záradékául szolgáló intelmeit (11—13. vv.): Iparkodjunk tehát (προσδοξωμεν Vulg. hibásan festinemus), hogy Isten iránt való hit és engedelmesség által béménjünk abba a nyugodalomba, nehogy bárki is, a pusztában bolyongó hitetlen nép módjára veszszen el és ez által elrettentő például szolgáljon másokra nézve is, hogy miként nem kell cselekedni a szent és jóságos Isten ellen. Ezen fenyegető veszedelemtől a hit sisakja és az engedelmesség mellpaizsa védelmez meg.

πίπτειν ἐν = belebukni s ennek következtében benne rekedni. A 11. vers b) tételét a Vulgata így fordítja: ut ne in id ipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Luther: damit nicht jemand falle in dasselbige Exempel des Unglaubens. Az intés czélja általában: *erkölcsi óras a fenyegető veszedelem ellen.*

Komoly törekvéssel igyekezzék minden hívő eljutni abba a nyugodalomba! Ezt ajánlja és szorgalmazza az író, midőn indokolásképen, jellemző vonásokkal rajzolja olvasói elé az Isten ígéjének tulajdonságait és hatását (12. 13. v.). Ez a mondat úgy kifejezés, mint rythmus szempontjából bizonyos nemű költőiségre vall s első olvasásra is megragadja figyelmünket. Itt ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ jelentésére nézve nincs semmi kétségünk. A görög íráshagyományok (Theod., Oec., Theoph., Orig., majd Aquin. Tamás, Lyra, Corn. a Lapide) s mások is e kifejezés alatt magát a testben megjelent, alanyosított Istenigét, Krisztust, mint az Istenség második személyét értették. E vélekedést az összefüggésből nem lehet igazolni, de a vonatkozó állítványok (ἐνεργής, τρωότερος κτλ., κριτικός) sem illenek egyáltalában személyi alanyhoz. Némelyek pedig értik alatta az evangéliomot (Camero, Grotius, Akersloot), mások az Isten ígéreteit és fenyegetéseit (Beza, Schulz, Bisping). Mi azt mondjuk, hogy e helyen ὁ λόγος τ. Θεοῦ jelenti általában Isten beszédét, mint az ő tökéletes fenségének megnyilatkozását, mely „élő“, azaz olyan valósággal létező hatalom, a mely él és életet ad s melynek feltételezett jellemvonása az, hogy hat (ἐνεργής), működik, magát a külvilágban érvényesíti. „Élesebb minden kétélű fegyvernél“, azaz büntető és sujtoló hatalma nagyobb, mint a testi fegyvernek, mert — mint fokozott érveléssel elibénk rajzolja, — ez az íge nemcsak az érzéki tagokat választja szét egymástól s nemcsak a parányokig hatol be, hanem még az érzékfelettit is elemeire képes bontani, megbírálván az érzelmeiket és feltárván a gondolatokat. Így ébreszti fel Isten ígéje a szendergő lelkiismeretet, eként éleszti a

tudatosságot, ily módon világít be a szív és agy műhelyébe, hogy napfényre hozzon mindent, úgy a mi tiszta, mint a mi salak.

Ezzel, az ígéről átviszi a gondolatot Istenre (13. v.), a ki lát és tud mindent. Ő vele vagyunk mi benső viszonyban (πρὸς τὸν ἴμῳ ὁ λόγος).

Ennek meggondolása indítson bennünket Isten szent ígéjének megértésére és követésére.

Harmadik szakasz.

Jézus Krisztus a mi egyetlenegy főpapunk.

(IV, 14—X, 18).

a) *Intő szózat 4, 14—16.* A szombati nyugodalom fogalmát és jelentőségét kellő alapossággal kifejtven az író, most újabb kérdés taglalására s felderítésére tér át. Ha ugyanis meggyőznie sikerült levele olvasóit affelől, hogy Jézus nagyobb az angyaloknál, nagyobb Mózesnél: ám rá kell mutatnia arra a főfő fontosságú tényre is, miként Jézus felette áll a levitai papságnak, felette áll a főpapoknak s az ő egyszeri tökéletes áldozata felülmul s feleslegessé tesz minden papi áldozatot. Ezen dogmatikai tétel részletes kifejtését, szokott módja szerint intelmmel kezdi meg, összekötve a gondolatot 2, 17 és 3, 1 előadásával: „Léven annakokáért nagy főpapunk...“! A hívőkhöz intézett eme szózatban minden egyes kifejezésnek nyomatéka van. Nagy a mi főpapunk, a kihez képest az Áron házából való főpapok csak halvány árnyként tűnnek elő; Ő átment az egeken, azaz mint győzedelmes mennyei király áttört az ég boltozatán s az ég tájain túl az isteni Felség jobbjára felől foglalt helyet; az ő neve Jézus, Istennek Fia (1, 1. 5; 6, 6; 7, 3; 10, 29.), a melyhez fogható méltóságos nevet nem örökölt soha egy teremtett lény sem a világon. Ha tehát a mi főpapunk ilyen megkülönböztetett tulajdonságokkal van felruházva: ugyan miként hagynók magunkat tévútra vezetetni akármiféle papi fejedelmek, úgynevezett főpapok által; sőt inkább legyünk rendületlenül meggyőződve az ő róla való hitvallás igazsága felől, el ne távozzunk tőle, ragaszkodjunk hozzá hiven! (14. v.)

A mennyei főpap ugyanaz, a ki az atyafiakhoz minden tekintetben hasonlónak lett (2, 17), a ki a mi összes gyarlóságunkat magára vette, a ki tud együtt szenvedni (συμπαθεῖν), együtt érezni és így bír segíteni is ott és akkor, a hol és a mikor szükség van rá. Ő maga is megkísértetett κατὰ πάντα, minden tekintetben, hasonlatosképen mint mi, hogy ne legyen megkimélve attól a rengeteg próbától, melynek a föld vándorai lépten-nyomon ki vannak téve s a melynek csábjai ellenében sem Mózes, sem Áron, sem Dávid, sem a proféták és a halandók közül egyetlen egy sem vala képes megvédelmezni a saját lelkét. Ámde Krisztust mindezek soha bűnre nem ingerelték, ő soha bünt nem cselekedett, benne nem vala bűn, sőt a fogyatkozásnak még árnyéka sem (χωρὶς ἁμαρτίας, 15. v.).

Az ő iránta való bizodalomban járuljunk Istennek

trónjához, honnan a kegyelemnek és irgalmasságnak áldásai áradnak szét. Ott azon a helyen a velünk együtt érező, rajtunk segíteni tudó és idvességünket munkáló közbenjárónk s főpapunk érdeméért mindig épen a legalkalmasabb időben segédelmet találunk bizonyosan. Προσερχόμεθα ὄν.

b) *Az ároni főpapság és Jézus Krisztus főpapsága (5—6. r.)* Az itt következő indokolt előterjesztést összehasonlítással kezdi az író. Jézusnak, hogy főpapunk lehessen, valóságos embernek kellett lennie; mert minden főpap, a ki az emberek ügyét képviseli Isten előtt, az emberek közül való, és épen azon okból képes hivatalát is teljesíteni, mivel az embertársaival közös gyarlóság ő benne is szintén úgy megvan, mint azokban, a kiknek bűneiért és gyengeségeiért áldozatot kell végeznie. Jézusban is megvoltak mindezek az emberi és természeti tulajdonságok, kivéve a bűnt, a mint ezt az ő életéből jól ismerjük. A levélíró azonban várakozásunk ellenére teljesen elhallgatja azt, hogy a levitai főpapról itt (1—3. v.) elmondott tulajdonságok és az abban megkívántató feltételek mennyiben alkalmazandók Jézusra? Ezt hihetőleg azért mellőzte, mert már fentebb utalt arra, hogy míg Jézus az ő isteni szeretete és mindenhatósága által váltotta meg az emberiséget a bűntől, addig másfelől épen az emberek iránt érzett részvéténél fogva volt alkalmas a főpapi tiszt teljesítésére (4, 15) és így ezen ő hivatása felől nem lehettek többé bizonytalanságban a levél olvasói sem, a kik bizonyára megértették már csak az eddigiekből is, hogy Jézus bűn nélkül való főpap — χωρίς ἁμαρτίας — és így az ő főpapsága hasonlíthatatlanul felette áll az ároni főpapságnak. Viszont ezen előterjesztésben alakilag is megvan a kellő összefüggés, a mennyiben a levitai főpappal való összehasonlításból levonható következtetéseket, hosszabb közbevetés után, igen találóan és kellő nyomatékkal épen a maga helyén hangsúlyozza az író a Melchisedekkel történt párhuzamba állítás kapcsán 7, 27 köv., 8, 3; 9, 11 kk., 10, 11 kk., a mint ezt majd ott látni fogjuk. A mi meg a gondolatmenetet illeti, itt az 1. versbeli okadó mondattal (ἴσθι) egyszerűen azt hangsúlyozza, hogy a levitai főpapság minden egyes tagja (πᾶς), épen mert emberek közül vétetik, emberekért is állítatik hivatalába, a végett, hogy (ἵνα epexegesis) ajándékokat, vagy bárminemű áldozati tárgyakat (δώρα) és véres áldozatokat (θυσίας) vigyen a bűnök kiengeszteléséért (1. v.). Mint ilyen, képes mérsékletet tanúsítani (μετριότηειν) a tudatlanságból és tévedésből vétkező bűnösök iránt (dat. comm.), mert önmaga szintén ugyanazon gyarlóságokban leledzik, a melyekben embertársai és így nem kérkedhetik semmivel azok felett (2. v.). Ugyanezen utóbbi okból (ὁ ἀποτιν scil. ἀσθενειαν) köteles áldozni, miképen a népért, úgy a saját bűneiért is (3 Móz. 4, 16; 9, 7 kk.).

A főpapban megkívántató másik kellék az, hogy tisztét isteni elhívás folytán teljesítse (4. v.). Senki sem bitorolhatja tehát azt a tisztességet, hogy mások ügyének képviselőjében járuljon mint főpap Isten elé; így

csak egyedül az cselekedhetik jogosan és méltóan, a kit — miként Áront és az ő utódait — Isten hívott el erre a tisztségre (Exod. 28, 1; 29, 4 kk.; Lev. 8, 1 kk.; Num. 3, 10; 16—18 r.). Ebből megérthették a zsidókból lett keresztyének, hogy azok a főpapok, kiket Herodes és a római hatalmasságok önkényesen, az ároni nemzetségre való figyelem nélkül alkalmaztak erre a méltóságra, nem törvényesen és isteni elhívás alapján voltak azok, a kiknek lenni látszottak és akartak. (Winer, Bibl. Realwört. I. p. 502. Aufl. III.).

Ez a kiváló kellék, legkiválóbb mérvben megvolt Jézusban. Őt az Atya rendelte főpappá (5—10. v.). Nem önnönmagát dicsőítette Jézus, hanem azt dicsőítette az ő főpapságával, a ki e világ teremtése előtt (1, 1—3) így szólott hozzá: Fiam vagy Te...! Indokolja ezt az ő szövetségi Írás is (Zsolt. 110, 4), melyben Isten így szól az ő Fiához: Te pap vagy örökké Melchisedek rendi szerint. Melchisedek pedig (Gen. 14, 18 kk.) király és főpap volt és Jézus ugyanazon tisztség, ugyanazon jelleg és méltóság birtokosa volt (κατὰ τὴν τάξιν), a melylyel birt Melchisedek. Az Ur isteni megbizását igazolja az ő egész élete is (7—10. v.). Távol minden dicsekedési vágytól, megalázta magát egészen a porig, engedelmes volt Isten iránt mind haláláig, igen — egészen a keresztnék kínos haláláig. Akár midőn esedezéseiével áldozott, akár, midőn mint elhagyatott, az Atya oltalmáért könyörgött (ἐκτετρηία sc. ἐλαία vagy ῥάβδος), szóval, valahányszor a halál árnyékának völgyéből ég felé tekintett: mindig meghallgatta — mert mindazt, a mi tőle a mennyei Felség trónja elé szállott, kegyelmeesen fogadta ἀπὸ τῆς ἐδλαβείας — az Atya. (Vulg.: pro sua reverentia. Luther: weil er Gott in Ehren hielt). Fiu létére a szenvedésekből, (az által, hogy szenvedett), megtanulta az Atya akarata iránt való feltétlen odaadást és engedelmességet. És a midőn elérte a czélt, a midőn kinszenvedése és halála után dicsőséggel és örök méltósággal megkoronáztatott: örök váltság okává lett. (ἀπτιος és a σωτηρία jelzőjéül ἀλώτως csak itt fordul elő).

Örök váltság okává lett Krisztus, mert őt Isten üdvözölte, köszöntötte, nyilvánította Melchisedek rendi szerint való főpapnak, hogy örök érvényű áldozatot áldozzon a bűnökért, a mely tény páratlan és egyedüli az üdvtörténelemben. (Bengel: προσηγορία, appellatio sacerdotis, non solum secuta est consummationem Jesu, sed antecessit etiam passionem, tempore Psalmi 110, 4.).

Úgy látszik, hogy az Ur Jézusról, mint Melchisedek rendi szerint való főpapról, imént közölt ezen igazságokat nehezen tudták felfogni az olvasók (11. v.). Ezt következtethetjük a levélíró azon megjegyzéséből, hogy neki még e tekintetben sok mondanivalója van, a mit csakugyan a 7. és 8. részben ad elő. bővebben. Nem az Ur főpapi tisztét, mint olyant tartja szükségesnek körülményesen megmagyarázni (mint Grotius, Cramer, Klee, Stein, Delitzsch s. mások vélik, ὁ-*t* neutrumnak tekintvén), sem nem Melchisedekről kíván részletesebb ismertetést adni (a hogy Kálvin, Bleek, de W., Tholuck

gondolják, *ὁ-τ* *Μελετισίδει*-kel egészítvén ki): hanem magáról Krisztusról, a Melkhiszedek rendi szerint való főpapról kell még elmondania az olvasók előtt több olyan dolgot, a mit részint vonatkozásai, részint fogalmi mélysége miatt nehéz nekik megmagyarázni, mert szellemi tekintetben restség szállotta meg őket (*περὶ ὁ-hoz* tehát értendő *Χριστὸς ἀρχ. κατὰ τ. τῆς* M. [Lünemann, Riehm.]). Sőt a mi egészen megszegyenítő rájok nézve, annyira megfogyatkozott bennök a keresztyéni ismeret, hogy az üdvannak még az elemeit kellene újból tanulniok, mint azoknak a bizonyos galatiai hívőknek (h. ö. Gal. 4, 9 *στοργία*), holott kora ifjuságuktól kezdve folytonosan oktatást nyertek és örvendetesen gyarapodtak is az evangéliumi tudományban (12. v.). Olyanok lettek megint, mint a gyermekek, a kiknek tejre van szükségök s nem kemény eledelre, a mi azt jelenti, miszerint a keresztyénség lényegesebb és mélyebb tanait s elveit (*ἡ στερῆὰ τροφῆς*), melyek érettebb keresztyéni belátást feltételeznek, immár nem tudják s azt kellőleg becsülni nem képesek. Szóval: tapasztalatlanok az igazság beszédében (*λόγος δικαιοσύνης* = a hitből való igazságról szóló evangélium, mely nyilvánvalóvá lesz hitből hitbe [h. ö. Róm. 1, 17]). Mily ellentétet tüntet fel a teljes korúak (*τέλειοι*) állapota! Ezeknek gyakorlat folytán szerzett arravalóságuknál fogva (*διὰ τ. ἔξιν*) fejlett a felfogási képességük, úgy, hogy a helyest a helytelenről, az üdvöst a kárhozatos és romboló cselekedettől, a jót a rosztól meg tudják különböztetni. Azért is *a hitben való állhatatosság és a kegyelemhez való ragaszkodás által erre a teljeskorúságra kell vágyódnok s vágyódva törekedniök s törekedve eljutniök az Ur követőinek.*

Ad ἔξιν cf. Quintilian 10, 1, 1.: firma quaedam facilitas, quae apud Graecos ἔξιν nominatur. (Folyt. köv.)

A tiszántúli ev. ref. középiskolai tanár-egyesület közgyűlése.

(Folyt. és vége.)

Augusztus 24-én d. u. 2 órakor a közgyűlés tagjai csaknem kivétel nélkül megjelentek az „Ángol királyné“-hoz címzett vendéglőben rendezett társas ebéden, hol a nem helybeli tanárok főiskolánk vendégei voltak. Innen a tagok egy része az országos tanszerkiállítás megtekintésére, másrésze pedig a gyám és nyugdíjintézet közgyűlésére indult. A tiszántúli ev. ref. középiskolai tanárok nyugdíj és gyámintézetének tagjai ez idő szerint a békési, h.-böszörményi, h.-nánási, h.-m.-vásárhelyi, karczagi, kis-újszállási, m.-szigeti és m.-túri gymnasiumok rendes tanárai, ez idő szerint 44-en. Nyugdíjban 2 tanár, gyámdíjban 6 tanár özvegye és családja részesül, utóbbiak közül kettő 300—300 frttal, a többiek pedig 200—200 frttal. Az intézet vagyoni ereje 1894 június 30-án: 35,367 frt 19 kr., mely összegből 9580 forint 6%, 1924 frt 16 kr. 4%, 23,502 frt 75 kr. pedig 4½% mellett gyümölcsözik. A vagyonkezeléssel a debreczeni ev. ref. collégium gazdasági tanácsa van megbízva. A hátralék, részint tanároknál, részint fentartó testületeknél, 2000 frtnál szaporább. Közgyűlés a központi bizottságot utasította, hogy a hátralékok behajtása ügyében a legszigorubb intézkedéseket fogantossin. Központi bizott-

ság jelenti, hogy az országos nyugintézetbe átlépés ügyében ismételen fölhívta nyilatkozatra az illetékes tanárkarokat, de eddigelé csak Kis-újszállásról, Békésről és H.-M.-Vásárhelyről érkezett be a kért válasz. Közgyűlés utasítja a központi bizottságot, hogy szerezze be a nyug és gyámdíjban részesülőkre vonatkozólag a szükséges adatokat s azokat feldolgozás és az átlépés módozataira véleményes javaslatadás végett küldje meg a h.-m.-vásárhelyi tanárkarnak s majd az eredményt közölje az illetékes tanárkarokkal, egyszersmind az ügyben tegyen fölterjesztést a közelebb tartandó egyházkerületi közgyűlésre. Kapcsolatosan kimondta a közgyűlés, hogy míg az átlépés formá szerint meg nem történik, addig a jelenlegi gyám és nyugintézet iránt a szabályszerű kötelezettség fentáll, és az minden irányban pontosan teljesítendő. Kisebb fontosságú folyó ügyek elintézése után a nyug és gyámintézeti közgyűlés esti 8 órakor véget ért.

Augusztus 25-én délelőtt 8 órakor a közgyűlés megnyitása után a jelenlevők névsora felolvastatván hitelesített. Majd a tisztikar lemondása következett, mely után nyomban fogantossított a választás. Ennek eredménye következő: ismét megválasztottak elnöknek Géresi Kálmán, jegyzőnek Elek Lajos, pénztárnoknak Sinka Sándor. Az állandó bizottság következőleg alakult meg: I. Debreczeni tagok: Joó István nyugint. pénztárnok, dr. Baczoni Lajos, Beczner Frigyes, Dóczi Imre, K. Kiss József, Kovács Lajos, Kulcsár Endre, Orosz István, dr. Öreg János, Tóth Sámuel, Tüdös János. II. Vidéki tagok: Barkász Károly, Benő János, Bodolay László, Borsos Benő, Elekes Ferencz, Faragó Bálint, Futó Mihály, Radácsi György, Géresi Imre, Halmi János, Kozma Sándor, Krucsó Lajos, Osváth Ferencz, Szathmáry Sámuel és Varga Antal.

A tisztújítás után következett Dóczi Imre felolvasása görögországi tanulmányútjából „Olympiában“ cím alatt. Egy tárgyáért hevülő szakférfi lelkes előadása volt ez, mely valójában elragadta a hallgatóságot. Csak azt sajnálta mindenki, hogy az egyesületi tagokon kívül alig volt jelen pár vendég hallgató az élvezetes felolvasáson. Majd Elek Lajos jegyző ösmertette a tiszántúli ev. ref. egyházkerület gymnasiumaiban működő tanárok anyagi helyzetét 1878/9-től, az összes magyar protestáns tanárok anyagi helyzetét pedig 1882/3-tól az 1894/5-ik iskolai évig, évről-évre kimutatva a változásokat. Az egybegyűjtött adatok szerint jelentékeny gyarapodás észlelhető a tanároknak mind létszámára, mind fizetésére vonatkozólag, úgy, hogy némely helyt a gyarapodás az alterum tantumot meghaladja. Mind a mellett fájdalom, a magyar prot. tanárok fizetése masem éri el csak néhány helyen az állami tanárok fizetésének minimumát, de míg a nyolczvanas években sok helyt 600—800 frt közt állott a gymnasiumi tanárok évi fizetése: addig ma már alig találkozunk 1000 frtnál kisebb tanári fizetéssel. Az anyagi helyzetnek még tetemesebb javulása várható az orsz. nyugdíjintézet életbe léptetésétől. Előadó indítványára a tiszántúli ev. ref. gymnasiumi tanárok anyagi helyzetének folytonos gondozásáért jegyzőkönyvi köszönet szavaztatott Szeremlei Sámuel egyházkerületi felügyelőtanács elnöknek s az egyesület tiszteletbeli tagjának. Az országos nyugdíj-törvény megalkotásáért az egyesület köszönő feliratot intéz gróf Csáky Albin volt, és Bárány Eötvös Loránd jelenlegi közoktatási miniszterhez. Felirat intézését mondotta ki a közgyűlés az egyházi főhatóságokhoz is az iránt, hogy a tanári fizetéseknek az állami tanárokéval egyenlővé tétele érdekében tegyék meg a szükséges intézkedéseket. Végül

elismeréssel emlékezett meg a közgyűlés az országos középiskolai tanáregyesületnek azon tényéről, mely szerint 1891-ik évi közgyűlésén dr. Kardos Albert, jelenleg debreczeni reáliskolai tanár buzgólkodása folytán napirendre hozta a felekezeti tanárok helyzetét.

A kisebb fontosságú folyó ügyek elintézése után a jövő évi „Tanügyi Szemle” írójának kijelölésével, a jövő közgyűlés helyének és idejének kitűzésével és a jegyzőkönyv hitelesítésével a központi bizottságot bízta meg a közgyűlés. Ezzel a közgyűlés véget ért.

Augusztus 25-én, d. u. 5 órakor az ev. ref. vallás-tanárok értekezlete vette kezdetét a főiskola kisebbik tanácstermében. Ez értekezletet a központi bizottság rendelkezése folytán Elek Lajos jegyző hívta össze. Megjelentek az értekezleten: *Debreczenből* Balogh Ferencz, dr. Erdős József és Elek Lajos; *Zilahról* Kerekes Endre, *Kis-Ujszállásról* Barla Szabó Jenő, *Sárospatakról* Radácsi György, *H.-Nánásról* László Gyula, *Karczagról* Szabó Imre, *H.-Szoboszlórol* Nagy József, *Szatmárról* Tabajdi Lajos, *Nagy-Bányáról* Gergely Károly, *H.-M.-Vásárhelyről* Bányai Sándor.

A tanácskozás vezetésére *Tabajdi Lajos* kéretett föl, mint a ki elnöke volt a 11 évvel ezelőtt tartott vallás-tanári értekezletnek is, az előadói tiszt pedig Elek Lajosra bízott.

Elnök előadja, hogy a szétküldött meghívóban az értekezleten megbeszélendő tárgyak közül a következők emeltettek ki:

1. Tanterv, tankönyvek, segédeszközök.
2. Tanulók vallásos gondozása.
3. Vallás-tanárok helyzete.

Fölhívja előadót, hogy a tanácskozás alapjául tegyen előterjesztést. — *Előadó*: röviden ismerteti a vallás-tanítás ügyében, tanáregyesületünk alakulása óta fölmerült mozzanatok közül a figyelemre méltóbbakat. Majd előterjeszti a vallás-tanítóira vonatkozó statisztikai adatokat 1882/3-tól 1893/4-ig úgy az ev. ref., mint az ág. hitv. gymnasiumok köréből. Az adatok közül kiemljük a következőket:

Folyó szám	Vallás-tanítója	23 ev. ref. gymnasiumban		15 ág. hitv., illetve prot. gymnasiumban	
		1882/3.	1893/4.	1882/3.	1893/4.
1.	Rendes vallás-tanár	2	6	—	2
2.	Rendes gymn. tanár	13	7	9	7
3.	Theol. tanár, rendes vagy segédlelkész	6	8	3	4
4.	Elemi tanító	2	2	2	2

Az ev. ref. gymnasiumokban jelenleg működő 6 rendes vallás-tanár közül csak kettő fizetése egyenlő a többi rendes tanáréval, közülök az egyiké részben más teendőikért, — négyé pedig 400—800 firt közt váltakozik. Ugyanott működik 7 segéd és 1 rendes lelkész, előbbiek 200—410 firt közt váltakozó fizetéssel.

Az értekezlet mindenekelőtt a vallás-tanárok helyzetével foglalkozott, kimondván, miszerint óhajtanó, hogy jövőre minden teljes gymnasiumban rendes vallás-tanár alkalmaztassék rendes tanári fizetéssel és jogokkal, nem teljes gymnasiumokban pedig rendes lelkész tanítsa a vallás-tant. Míg ez megtörténhetnék, addig:

a) A jelenlegi rendes vallás-tanárok fizetése és jogai közt különbség ne legyen.

b) Rendes és arra képesített gymn. tanárok és rendes lelkészek megbízhatók a gymnasiumban a vallás-

tan tanításával, de változó segéd lelkészek alkalmazása meg nem engedhető.

c) Gymnasiumi vallás tanárságra képesít a lelkészi oklevél a mennyiben az *jeles* elméleti képzettségről tanuskodik.

A tanáregyleti központi bizottság fölkéretett, hogy ezen megállapodások érdekében intézzen fölíratot a tiszántúli ev. ref. egyházkerületre, és azt szíves tudomásvétel végett küldje meg a többi egyházkerületnek is. Az értekezlet kimondotta, hogy a következő tanáregyesületi közgyűléssel egyidejűleg ismét folytatja működését s a tárgyalandó kérdéseknek a tanácskozáshoz leendő előkészítésével a jelenlevők közül egyeseket megbízván, esti 8 órakor a tanácskozás véget ért.

r. l.

K Ö Z É L E T Ü N K .

A nagykárolyi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Máté-Szalkán, 1894 aug. 22-én.

A nagykárolyi ev. ref. egyházmegye ezúttal tartotta őszi közgyűlését Segesvári József esperes és Kulini Imre e. m. gondnok elnöklete alatt. Jelen volt a tanácsbírói kar mindkét részről teljes számmal, a lelkészi testület már gyérebben volt képviselve.

Ima és megnyitás után a világi elnök meleg szavakkal emlékezett meg egyházunknak fényes múltú és nagy-érdemű Nestoráról, br. Vay Miklósról, a kinek emlékeztét jegyzőkönyvében megörökíti a gyűlés. Ezek után megkezdte a gyűlés a gazdag tartalmú tárgysorozat elintézését.

Az esperesi időközi jelentés elsorolja a tavaszi közgyűlés óta történt nevezetesebb mozzanatokot és azokkal kapcsolatosan tett elnöki intézkedéseket. A debreczeni egyetemre újonnan 110 kor. adomány érkezett, melylyel együtt e. megyénkben az e célra gyűjtött összeg 3360 koronára emelkedik. A harmadnap-i ünnepelés eltörlése által több helyen felidézett zavargások lassanként elsimultak és remélhető, hogy a kellő erélylyel párosuló tapintatos bánásmód lecsendesíti a háborgó kedélyeket s érvényt szerez mindenfelé az egyházi főhatóság rendelkezésének. Gebei lelkésznek Szigethy Gyula kaplonyi időközi lelkész, kaplonyi lelkésznek pedig Szabó Menyhért volt gebei lelkész választatott, illetőleg hivattott meg.

A zsinati törvények életbeléptetésére kiadott egyh. ker. *Utasítás* főbb pontjaiban letárgyaltván, annak értelmében megalakított az állandó bíróság gyanánt működő *időszaki tanács* a két elnök vezetése alatt három rendes taggal (Ujlaki Gábor, Vityi Bertalan egyh., gróf Degenfeld József vil. tanácsbírák) és három póttaggal (Lövey Pál egyh., Földváry Sándor, Ilosvay Aladár vil. t.-bírák).

Ezek után következett a közgyűlésnek legfontosabb és legérdekesebb tárgya: az országos lelkészi gyámintézet konventi tervezete. Felolvastattott a két lelkészi kör (északi és déli) értekezleteinek ide vonatkozó jegyzőkönyve és határozati javaslata, melyek egyértelműleg elítélik a konventi tervezetet, mint a keresztyéni szellemmel, felebaráti szeretettel és a lelkészek egyenlőségének prot. elvével ellenkező munkálatot, mely a minden családot egyenlően sujtó halálban, gyászban és azt követő gyámoltalanságban is a lelkészi jövedelem mennyiségét és a szolgálati éveket kutatja. Hosszas és emelkedett hangú vita indult meg ennek nyomán, mely tulajdonképpen nem is nevezhető vitának, a mennyiben az összes

felszólalók egyhangúlag ellene nyilatkoztak a konventi tervezetnek. Gr. Degenfeld József objektív és nagy figyelemmel hallgatott beszédében előadta az orsz. gyámintézet ügyének történetét, fejlődését s a szőnyegen levő tervezetnek genesisét; nem annyira védelmére kelve e javaslatnak, mert, mint maga kijelentette, ebben valószínűleg magára maradna, hanem inkább felvilágosításul, utalva arra, hogy az orsz. gyámintézetet a zsinati törvény értelmében kötelezőleg föl kell állítani előbb vagy utóbb és erre pénz-alapok kellenek; ezért óhajtja a tervezet a fennálló e. m. gyámintézetek tőkéit magába olvasztani. Emelkedtek olyan hangok is, hogy vegye át az orsz. gyámintézet a közel másfél millió forintot tevő vidéki gy. intézeti alaptőkét s a közalap hathatós segítségével adja meg mindenfelé a most létező legmagasabb özvegyi és árvai gyámdíjat. Fölvetődött azon eszme is, hogy adja át a n.-károlyi egyházmegye jelenlegi alaptőkéjét és ennek fejében gyámintézetének mostani tagjai úgy tekintessenek, mintha 36 év óta volnának tagjai a létesítendő orsz. gyámintézetnek. Végre a közgyűlés, hozzájárulva a lelkészi értekezletnek hat. javaslatához, kimondja, hogy az orsz. lelk. gyámintézet felállítását — mint törvény által elrendelt köteleességet — elvben helyesli, azonban a konventi tervezethez nem járul hozzá, hanem a méltányosságnak és szeretetnek megfelelőbb alapokon óhajtja megvalósítani a tervbe vett nagy intézményt.

Beterjesztetett a jelentés az e. m. gyámintézetnek 1893/4. évi számadásáról, mely szerint a gyámintézet jelenlegi vagyona 23,541 frt 56 kr., mely a múlt évvel szemben 1292 frt 75 kr. növekedést tüntet fel, holott ez évben a gyámintézet 1375 frtot osztott szét segélyképen; segélyezett 8 özvegyet a 125 frt, 1 magános árva leányt 125 frt és 4 kiskorú árvát a 62 frt 50 kr. Az egyházak vagyonát összeíró küldöttségek munkálatainak felülvizsgálatára a jegyzőkönyv-hitelesítő bizottság neveztetik ki. A közalapi, ref. segélyegyleti és a rendkívüli államsegély iránti kérvények letárgyalása után következtek a tanítói fizetés emelés s a korpótlék tárgyában beérkezett államsegély-kérvények. Ilyet mintegy 10 egyház nyújtott be e. megyénkből. A hiányosan felszerelt kérvények sürgős pótlása elrendeltetvén, mind pártolólággal terjesztetnek fel a püspöki hivatalhoz további intézkedés végett. Az autonomia sértetlen fentartására irányuló felszólalásokat megnyugtatta a parancsoló szükségnek és a jelenlegi liberalis kormányban vethető bizalomnak hangsúlyozása. Az irinyi egyház államosítani akarja iskoláját s a tanítói fizetést a lelkészihez csatolni. A gyűlés — mielőtt jóváhagyná e szándékot — várakozó állást foglal el s hozzájárulását azon feltételektől teszi függővé, melyeket az állam fog kikötni szerződésében. A kaplonyi lelkésztanítói új díjlevelek, mint minden előzőnél előnyösebbek, megerősítve fölterjesztetnek. Örövendetes tudomásul veszi a gyűlés, hogy Dobrán segéd-tanítói állomás szervezetett; díjlevelét megerősíti.

Az újonnan megalakult lelkészi értekezletek alapsabályai beterjesztetnek. Ezeknek újból való megalakítását a tavaszi gyűlés mondotta ki; meg is alakultak északi és déli körre (határuk Mérk) s tartottak is értekezletet a közgyűlés előtt, aug. 17-én, az északi kör M.-Szalkán, a déli N.-Károlyban. A gyűlés örömmel vesz tudomást a lelkész-értekezletek föllevenítéséről, alapsabályait jóváhagyja: de csakis mint önmivélődésre alakult, consultatív, magántestületet tekint; az egyházakat kötelezi, hogy az értekezletekre utazó lelkészek részére fuvart adjanak.

A dengelegi egyház kérvényét, melyben templom-

építésre a megyében segély gyűjthetőségét kéri, pártolólággal teszi át a gyűlés az alispánhoz. Az új templomot építő nagydobosi egyház 2000 frt kölcsönt kér. A gyűlés engedélyezi a hitelnyúvást s az esperest megbizzza, hogy a gyámintézeti alapsabályok szerint, a templom építésre történt megajánlások garanciájára intézkedjék. Ugyanazon egyház engedélyt nyer arra, hogy egy e. m. küldöttség közbejöttével eladhassa régi toronyhelyét.

Majd sorra került több kisebb fontosságú, az egyházmegye beléletét érintő ügy, melyeknek nagy részét a hely színére kiküldött e. m. bizottságok intézkedéséhez utalta a közgyűlés. Ezek között izgatott s kissé éles hangú vitát vert föl a gebei lelkészek az iránti kérvénye, hogy a Várhegyi pusztát (Sárgaház) Mérktől Gebéhez csatoltassék. A közgyűlés az E. T. 14 §-a és azon körülmény alapján, hogy a nevezett pusztát politikailag is más járáshoz tartozik, — nem teljesítette a kérelmet.

A jegyzőkönyv hitelesítésére hozott határozat után véget ért az egyetértő szellemben és nemes higgadsággal folytatott tanácskozás.

Kántor-Jánosi 1894 szept. 3.

Ifj. Balogh Ferencz,
ev. ref. s. lelkész.

A jelenlegi bukovinai prot. egyházak keletkezésének rövid története.

(Folytatás.)

3. Jakobeny (német luth. egyház).

A Jakobeny-i bányában dolgozó prot. munkásokhoz is a milleschoutzi evang. körlelkész járt el évenként 3-or, mely alkalmakkor nyilvános isteniszteletet tartott s a szentséges úrvacsorát is kiszolgáltatta számukra. A vallásos munkások lelki éhségét azonban nem elégítette ki e 3-ori látogatás, s minden követ megmozgattak, hogy rendes önálló lelkészt nyerhessenek.

Az alkalom nem sokára megjött.

V. Ferencz császár 1817-ben Czernowitzból Kimpolungon át Erdélybe utazván u. év aug. 13-ikán Jakobenyt is meglátogatta, mely alkalmat az evang. bányászok felhasználván egy kérvényt nyújtottak át Ő felségének, mely alázattal kérve Jakobenyben egy önálló luth. egyház megalakulását s rendes lelkész hivatását. Kérvényük Ő felsége által láttamozva lett.

Majd midőn a díjlevel is felterjesztve lett Ő felsége 1820 jan. 8-ikán kelt legmagasabb elhatározásával megengedte Jakobenyben a prot. lelkészség felállítását, kikötvén azonban, hogy az állam segítségére ne számítsanak.

Sok akadálylyal kellett azonban még megküzdeni a jakobeny-i protestánsoknak míg a körlelkészség csakugyan felállíthatott.

19 év telt el míg a lelkészválasztás megtörténhetett, akkor meg az esperesség s püspökséggel gyűlt meg a bajuk, mely hatóságok nem akarták megerősíteni a választott lelkészt míg az egyház lelkészlakást templomot nem épít.

Ismét 12 év telt el e szomorú bizonytalanságban, a jakobeny-i protestánsok rég óhajtott vágya teljesedésbe mehetett.

Az 1851 év okt. havában jelenlegi uralkodónk I-ső Ferencz József cs. és ap. kir. felség meglátogatta Bukovinát.

Megragadták az alkalmat a már-már ügyökre nézve reményt vesztett Manz-féle evang. bányászok s midőn

a császár Radaútzon időzött, küldöttség tiszteleg nála s elpanaszolván keserves állapotukat egy kérvényt nyújtottak át Ő felségének alázattal könyörögvén engedtessek meg már nekik valahára a körlelkészség felállítását, s erősítsék meg, már meg is választott lelkészük ifjú Christián Leiser.

Mind a superintendens mind a fő Consistorium melegen ajánlván kérelmüknek legkegyelmesebb teljesítését, a Cultusminiszterium 1852 május 16-án 948 sz. rendeletével megparancsolá a bukovinai ideiglenes tartományi kormányának, szállítsa fel a bánya telepi protestánsokat a lelkési díjvel kiállítására. Az evangélikusok 400 frtot ígértek, s azonkívül 144 frt úti átalányt, lelkész lakásul pedig a tanítói lakást míg újat nem építhetnek.

A bányaigazgatóság — különösen az igazgató Manz A. — jót állván érettük, Ő cs. k. ap. felsége 1852 nov. 17-én kelt legmagasabb elhatározásával a további eljárással a cs. k. Cult. miniszteriumot bízta meg. A minist. engedély u. az év nov. 19-én le is érkezett.

1853 tavaszán újból megtörtént a lelkészválasztás, igen természetes újlag nagy lelkesedéssel a már 2 ízben is megválasztott ifjú Leiser Christián választatott meg a most már végleg megalakult jakobeny-i körlelkészségre, Leiser Chr. még u. az év jun. 20-ikán a Consistorium, jul. 29-én pedig az államkormány által is megerősített. Leiser utóda dr. *Sehnell Frigyes*, majd *Lisztvan Ádám*, *Dedics János*, *Frankendorfer Károly*, ki jelenleg is ott szolgál.

A jakobeny-i első imaház 1812-ben épült fából a jelenlegi kőtemplom 1874 okt. 18-án avattatott fel.

A fiók egyházak közül templom van *Eisenauban* (1821) — közösen építették a katolikusokkal — *Louisenthal-Pozorittaban* (1882).

Iskola csak *Jakobenyben* van, az is rossz állapotban.

4. Illishestie (német luth. egyház).

Az Illishestieben Itzkany s Szuczaván lakó protestánsok részint a Milleschoutztól való nagy távolság részint az utak járhatatlansága miatt alig részesültek valami lelkigondozásban.

Maga a Superintendens *Bredetzky Sámuel*, midőn Bukovinában 1808-ban vizitációt tartott, személyesen meggyőződött, hogy ez egyházaknak Milleschoutzról való gondozása merő képtelenség. Hogy e bajon némileg segíthessen négy pontot jelölt meg a körlelkészség területén, hol évenként rendes isteniszteletek tartassanak, u. m. *Milleschoutzot*, *Serethet*, *Fratauczot* és *Itzkanyt*, mely utóbbi helyen megjelenhetnek aztán a szuczavai s illishestie evangélikusok is.

Ez intézkedésről az Illishestiek s szuczavaiak hallani sem akartak, hanem lépéseket tettek az iránt, hogy rendes lelkészt választhassanak, s a szuczavai előjáráságtól a mireutzi egykor kálvinista templom átengedését kérelmezték.

Azonban, miután Szuczava evang. lakossága többnyire hivatalnokokból katonákból napszamosokból állott, vagyis olyanokból, kiknek lakásaikat többször változtatniok kellett, — nem engedtetett meg nekik a lelkészválaszthatás.

Dr. Haase superintendens Illishestieben óhajtotta a körlelkészség felállítását, mert ott állandó lakással s biztos jövedelemmel bíró evangélikusok laknak. Hogy az Illishestiek vallásos buzgalmuknak s áldozatkészségüknek tanujelét adják, 3 év alatt nem csak a templomot, hanem a lelkészlakást is fölépítették, a lelkész részére pedig *Itzkanyal* együtt megajánlották évi 370 ft. készpénzt, 32 köből gabonát, 8 öl fát, szabad lakást, kertet.

Midőn így a lelkészválasztás útjából minden akadály elhárított, 1858 aug. 27. meghívták a lebergi evang. felső iskola rektorát *Gorgon Sámuel*t, ki is 1859 ápril. 12. a Consistorium, 1859 nov. 9. a buk. cs. k. tartományi kormány által végleg megerősítve lett, s ott szolgál maig is, mint alesperese a napkeleti luth. egyházmegyének.

Illishestieben az első imaház, mely iskola is volt, 1803-ban épült fából, jelenlegi kőtemploma 1848. nov. avatott fel.

*Itzkany*nak imaháza 1845. Mittokának pedig a 80-as években épült. Szuczaván ma már kevés luth. van, sem templomuk, sem iskolájuk nincs.

Felekezeti népiskolája van *Illishestienek* s *Itzkany*nak. (Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspöki körlevél.** *Egyházkerületünk folyó ügyeinek elintézése* végett Debreczenben tartandó őszi közgyűlésének idejét folyó évi *október hó 3. és következő napjaira* tűzöm ki, melyet előzőleg nyolcz nappal, a szükséges jelentéseket és ügyiratokat mindenünnen bevárom. — A nagytiszteletű esperesi kart a rendkívüli államsegély és az államsegély-pótösszeg 75%-ának az 1893. évi 290. sz. egyh. ker. végzés szerinti kiosztása tárgyában még a gyűlést megelőzőleg, okt. 2-án tartandó értekezleten megjeleneni, a többi illetékes tagokat pedig a gyűlés első napjának reggeli 9 órájára egybegyűlni kérem. Gyűlésünk tárgyai közül megemlítem a segély-egylet választmányi és közgyűlését, az egyházkerületi tanácsbíróra beadott szavazatok felbontását, a törvénykezési és választási ügyeket (gymn. felügyelő és orvosválasztást), az Andaházi-Szilágyi intézetben megüresedett helyek betöltését stb. E mellett a nagytiszteletű esperes urakat bizodalmasan felkérem, hogy saját egyházmegyéjük szemlémi és anyagi ügyeinek rövid elsorolását, oly modorban elkészíteni és hozzám szept. 20-ra beküldeni méltóztassanak, mint az, az 1893. évi egyh. ker. közgyűlési jegyzőkönyv I-ső mellékletében elsorolva van. Isten minden áldását óhajtván reájok, teljes tisztelettel vagyok Debreczen, 1894 szept. 5-én Kiss Áron, püspök.

— **A debreczeni országos tanszerkiállítás** f. hó 2-án bezárult. Csiky Lajos theol. akad. tanár mint igazgatósági elnök kimerítő jelentés kapcsán lendőletes beszéddel rekesztette be a tárlatot s főtiszt. Kiss Áron püspök és Simonffy Imre kir. tanácsos polgármester, mint elnökök tolmácsolták a rendezés körül fáradozó férfiak iránt, a társadalom és város elismerését s köszönetét. Ne váljunk meg azonban a tanulságos tárlattól, míg annak legalább „*elemi iskolai csoportjára*“ még egy futólagos visszapillantást nem vetünk. A kereskedelmi akadémia hátsó épületében a földszinti folyosót és termeket az elemi iskolai csoport tárgyai foglalták el. Általában igen kellemes benyomást tett ez a szemlélőre, s a ki csak siettében tekintett is végig e sorozaton, gyönyörködhetett eleget. — Láthatott csinos dolgozatokat, rajzokat, női kézi munkákat itt-ott festői csoportozatban; látott homokból, kavicsból, mintegy megelevenített térképeket, valódi, bár kicsinyített hegyet, völgyet, erdővel, valóban folydogáló kis patakot vízi malmával, tengert hajóival stb; látott egész kis berendezett iskolát; különböző berendezésű majdnem beszélő számológépeket; csomókba kötött dolgozatokat s számos effélét. A legnagyobb szabásu újításokat a tárlat tanúsága szerint, a *számítást* terén találtuk. Mintegy 8-féle, még eddig nem alkalmazott számológép volt bemutatva. Egyik

golyós, másik hengeres, harmadik koczkás v. almás, de mind-mind a számképzetek könnyebb s gyorsabb felfoghatására, a számképek ügyesebb feltüntetésére szerkesztvék. Igen czélszerű a Herresbacher és a Tóth László-féle, de legkitünőbb a Hoch József-féle, melyen a magasabb számegegység nem csak mint az alsóbb rendű egységek összetételéből előállítható többség, hanem mint felsőbb rendű egység is szemléltethető s be lehet rajta úgy a tizedes, mint a közönséges törtekkel való munkálatokat is mutatni. Bármelyiket használjuk is nagyon ajánlatos, hogy ne mellőzzük azokat az egyszerű kis számoló pálczikákat, tengeri szemeket stb. ezek oly egyszerűek, oly kényelmesen használhatók, mivel minden gyermek a zsebében hordhatja. Az első osztályban a számológép mellett ez is jó eszköz. Ugyanitt a számtani dolgozatokra megjegyeztük, (de ez áll a fogalmazási s nyelvtani dogozatokra is), hogy a különbféle javítási illetve kijavítási módok közül legjobbnak mondható az, mely szerint a füzet egyik lapjára írnak a növendékek s itt a tanító aláhúzza a hibákat s a gyermekek a kijavított szót vagy mondatot a másik lapra írják. Így a füzet mindig tiszta marad s a tanító könnyen meggyőződhetik a hiba kijavításáról. A földrajz-tanítás terén láttuk másod sorban a legszembevetőbb haladást. Itt nemcsak az egyes tanítók által készített igen kitünő sík térképeket kell fel említenünk, hanem azon nevezetes és feltünő eszközöket is, melyeket *Kursinszki László és Csurka István debreczeni tanítók* készítettek a földrajzi alapfogalmak szemléltetésére. Az egész dombormű gipszből készült megfelelő színezéssel, van ezeken havas, erdő, tűzhányó hegy, domb, alagut, csepkköbarlang, síkság, homokpuszta, folyó, tenger, tó, híd, országut, vasut, falu, város, stb. Vajha minden iskolában volna egy ilyen taneszköz. Aztán van egy, *Lévai Lajos* debr. tanító által készített dombor térképező. Ezen meg egy üveges asztalon homokban van kirajzolva Magyarország, körül a hegyek kavicsokkal vannak kirakva s mohával díszítve, a homokban kihúzott folyók pedig úgy csillognak mintha valódi víz volna bennök. A vasutak kis halcsontokkal, a városok koczkabetűkkel vannak jelölve. S e térképen néhány perc alatt akarmelyik ország, s akarmelyik világrész kirakható, sőt magok a gyermekek játéku is elkészíthetik. Mily egyszerű s mily czélszerű taneszköz ez is. Ezeken kívül láttunk igen jó kis térképeket, melyeket magok a növendékek rajzoltak s e kis térképek s az említett taneszközök mutatják, hogy a földrajz-tanítás sem olyan száraz s unalmas, mint régebben. Itt eszünkbe jut, a történelem, a mely tantárgy úgy szólván be sem volt mutatva a kiállításon. E tárgynál nincsenek dolgozatok, a tananyagot néhány kézikönyv mutatja. De szemléltető képet sehol (kivéve a debreczeni ev. ref. elemi isk. kiállítást) nem láttunk. Pedig, hogy milyen hatással volna a gyermekre egy-egy daliás királyunknak, vagy pánczélos vitézünknek bemutatása, azt szükségtelen mondani is. A természettudományi tárgyaknál valamint a beszéd és értelem gyakorlatoknál igen sok szép kép és egyéb szemléltetési eszköz volt kiállítva. E tekintetben igen jól állunk, csak pénz legyen azokat beszerezni. Órarendek, tanmenetek, továbbá rendtartási nyomtatványok nagyon kevés változást illetve különbséget mutatnak, a minnek oka főleg abban van, hogy itt nem annyira a tanító egyénisége nyilatkozik, mint inkább a tanterv és felsőbb rendeletek követelményei fogatosítottak. A hajdumegyei népiskolák heléletéről igen érdekes, rög-tönzött kimutatást készítettek a tanítók. Valóban ebben oly sok érdekes és tanulságos dolgot találtunk a taní-

tók által egész őszintén minden hivatalos színezet nélkül elmondva, hogy belőle bármelyik tanító kincset érő tapasztalatokat gyűjthet. A testi nevelés köréből azonban igen kevés tárgy volt látható. Sehol egy elemi iskola számára berendezett játék gyűjteményt, vagy eszközöket vagy torna termet nem találtunk, mert a svédornászati vagy testgyeenezeti szerek kiállítását ide nem számíthatjuk. Az előbbi minden korú emberre tartozik, az utóbbi pedig a már az iskolában vagy azon kívül szerzett testelferdüléseket igyekszik eltüntetni s így a testi nevelés fogyatékosága mellett dokumentál. A kiállítást rendező bizottság ezt szintén belátta s igyekezett is az e téren mutatkozó hiányokat pótolni. Rendezett iskolai torna- és játékversenyt s így kívánt irányt mutatni. Ezenkívül egy igen értékes iskola-egészségügyi felolvasási ciklust rendezett. E felolvasások egy kis füzetben összegyűjtve meg is jelentek s így közkinccsé válhatnak. Az iskolai padok azonban hatalmas fejlődést mutatnak. Különösen Feivel Lipót igen kitünő, a pädagogiai követelményeknek megfelelő padokat mutatott be. S ezért ha a kiállítás tanúsága szerint a testi nevelés tekintetében nem tehetünk is meg mindent, mit kellene, ha a szellemi nevelés kissé túl sok követeléssel áll is a gyermeki lélekkel szemben: mégis megnyugtatott a kiállítás szemlélése, mert ott láttuk az iskolában a tanító mellett az orvost is szakszerű tanácsaival s láttuk, hogy a tanszer-iparos pädagogust, orvost megkérdez előbb s úgy alkot a nevelés és egészség elveinek megfelelő új bútort vagy taneszközt. Ne aggódjék hát többé a népnevelő! A ki itt volt a kiállításon, vehette észre, hogy a népoktatás világában mennyire fölpezsdült az élet, milyen sürgős-forgás van. Haladunk! Csak előre! Vásárhelyi József.

— A tanítóképességi vizsgálat szeptember hó 1-ő napján rekesztetett be. Eredménye a következő: A 8 hittanhallgató közül oklevelet nyertek: Juhász László 3. é. hh., Csia Kálmán 4. é. hh., Németh József 4. é. hh., Nagy Márton 3. é. hh., 2 az írásbeli vizsga folyamán önként visszalépett, 2 pedig javításra utasított. A 41 tanító s tanítójelölt közül egész vizsgára jelentkezett 7, befejező részvizsgára 10, javításra 9, együtt 26, kik közül oklevelet nyert 22, javításra utasított 4, közöttük egy másodízben (tehát csak a felsőbb hatóságtól nyerendő kegyelmi engedély esetére). Két tanító vallástani pótvizsgát tett kielégítő sikerrel. Végül 13 jelentkező az első részletvizsgát tette le s arról nyert ideiglenes igazolványt, úgy azonban, hogy 5-nek közülök az újabb jelentkezés alkalmával 1—2 tárgyból javítaniok is kell. Oklevelet nyertek: Császi Mihály h.-szoboszlói tanító kitünő (1) osztályzattal; Mecs Balogh Ferencz tanító-jelölt, Batta Antal h.-m.-vásárhelyi tanító, Kiss Sándor n.-bajomi s.-lelkész, Kolumbán Bertalan avas-újfalu, Széll Sándor derecskei tanítók jeles (2) osztályzattal; Bagoly Albert domahidai, Bartha Bálint óvárii, Borbély Antal micskei, Burai János derecskei, Derecskei Bálint tyukodi, Erdélyi Gábor kocsordi, Hódi Sándor h.-m.-vásárhelyi, Kecskés Béla sámsoni, Madarász Károly türkevei tanítók, Papp Károly rákóczi, Sörös János polgárii lelkész-tanítók, Szabó Antal kállói, Szabó Péter kelecsényi, Szőke János debreczeni, Tolvaj Gábor pusztá-bucsei, Tóth Péter érzsodorói tanítók elegendő osztályzattal. Vallástani igazolványt nyertek: Kiss Dániel szentjánosi, Szabó Gyula újfahértói tanítók. Kiadatott tehát a hittanhallgatóknak 4, a tanítóknak 22, együtt 26 oklevél s 2 vallástani igazolvány.

— A mármaros-szigeti ref. lyceum mult tanévi értesítőjéből látjuk, hogy a jogakadémiának 9280 frt 72 kr. bevétele és 8464 frt 72 kr. kiadása, a főgymna-

siumnak 25,715 frt 17 kr. bevétele és 23,721 frt 96 kr. kiadása volt. A jogakadémián 10 tanár tanított, de azok közül csak 4 rendes jogtanár, a többi u. n. rendkívüli és magántanár volt. Ez akadémiánk, — a mint azt Krüzselyi B. jogtanár az értesítőben közölt bezáró beszédjében mondja is — nem lesz képes fentartani magát, mihelyt a kormány részéről a jogi oktatás bármiféle irányú rendezése vagy reformja bekövetkezik, mert a kétségtelenül felmerülő fokozottabb kívánalmaknak sem a tanszékek számát, sem a tanárok fizetését tekintve, eleget tenni képes nem leend. Ezzel az eshetőséggel idejében számolni kellene s vagy új forrásokat nyitni a jogakadémia fejlesztésére vagy beolvadni a debreczeni jogakadémiába. A joghallgatók száma a téli félév végén 73, a nyári félév végén pedig 67 volt. Az értesítőben Krüzselyi Bálint jogtanár tájékoztató beszédjén kívül közölve vannak *Móricz Károly* felügyelő-gondnok és kormányzó-tanácsos emlékezete Vékony Antal tanártól s Szilágyi István igazgatónak a Jókai-jubileum alkalmával (1894. jan. 6.) tartott érdekes beszédje.

— **A hódmezővásárhelyi ref. egyházi jótétegyesület** mult évi működéséről és állapotáról, tájékoztató jelentést adott ki az egyesület buzgó elnöke *Szeremlei Sámuel* lelképásztor. Kiss Imre egyesületi pénztáros kimutatása szerint 1893. végén vagyon 4226 frt 70 kr., bevétel 1347 frt 59 kr., kiadás 1147 frt 82 kr. — Az egyesület az elmúlt 1893. évben hatodik évi pályafutását tette meg s ezen évi pályafutása is megfelelt a kitűzött czélnek, mert a szegény hitsorsosok nyomorának enyhítésére Isten után ez évben is tett annyit, a mennyit tehetett. Külsőleg, a tagok számát illetőleg, az elmúlt évben nem növekedett ugyan az egyesület, de a meglevő tagok buzgósága s több kegyes adakozó jóindulata nyilvános bizonyossága annak, hogy a könyörülő felebaráti szeretet él és működik ma is a szívekben. — Az árvák és özvegyek segélyezésére fordított összegből 20 árva és 3 szegény munkatehetetlen felnőtt segélyeztetett; ez utóbbiak közül egy 3 gyermekkel bíró özvegyasszony nem tartozott ugyan a mi hitünk cselédei közé, de segítette az egyesület. A népiskolai szegénytanulókat az alapszabály értelmében téli ruhával és tankönyvekkel látta el az egyesület. Ugyanis tanév elején 41 szegény tanuló között 105 drb könyvet 26 frt 16 kr. értékben, majd a tél beálltával 58 tanuló között 101 drb új és 10 drb ócska, összesen 111 drb ruhát 204 frt 88 kr. értékben osztott ki.

— **Gróf Kreith Béla**, a fővárosi 1848—49-diki muzeum igazgatója, 100,000 képet nyomtatott az iskolákban leendő szétoszthatás végett. E képek a szabadságharcz dicsőséges momentumait és e korszak jeleseinek arcképeit ábrázolják. A szabadságharczi ereklyemuzeum a hazafiasabb városokat, községeket és egyleteket kérte föl, hogy vásárolják tömegesen a honfiai erényekre buzdító képeket, a melyeken leszakítható szelvények is vannak és ezekkel a fővárosba rándulók megtekinthetik a nagybecsű Erekllye-muzeumot. Reméljük, hogy minden magyar város, község és egylet szívesen támogatja ilyen módon az 1848—49-iki dicső hőseink és vértanúink e Pantheonát, a fővárosi Erekllye-muzeumot. A támogatók neveit hírlapilag teszi közzé az Erekllye-muzeum.

— **A túlzó tótok a dunáninneri egyházkerületben** — írja a Prot. Egyh. és Isk. Lap — ismét csinos botrányt rendeztek az ág. evang. egyház dicsőségére. Aug. 16. és 17-ikén a Turóc-Szent-Mártonban tartott közgyűlésén epés kifakadások között kijelentették, hogy megtagadják az egyetemes gyűlésen való képviseltetésüket, a miért az elszakította a turóczi esperességet a

dunáninneri egyházkerülettől. Az indítványt Boor L. kerületi jegyző tette, kit Janoska esperes, Stefánovics Dohnány és Dula felügyelők, továbbá Csulik, Kmety és Novák lelkészek támogattak mérges beszédekben, melyeket a becsődített tót túlzók tomboló helyesléssel fogadtak. A törvényhez hű magyarság és magyarérelmű tótság csendesítő beszédei, tárgyilagos felszólalásai hatástalanul hangzottak el. Hiába mutatta ki dr. Láng Lajos, Bullyovszky Simon, Trtyénszky Ferencz, Beniczky Kálmán, Ritter esperes, Schneller akad. igazgató, hogy a Boor indítványa törvénytelen, hogy a javasolt lépés egyházszakadásra vezet: a fanatizált túlzók többségök érzetében hajthatatlanok maradtak. A második napra is áthuzódott vitába Baltik püspök is beleszólt az elnöki székéből: figyelmeztette a többséget, hogy ily eljárással az ev. egyház legfontosabb érdekeit teszi kockára, hogy ez a maguktartása beláthatatlan következményű állapotot terem: rábeszélése s minden igyekezete hiábavalónak bizonyult, a féket vesztett szenvedélyű többség csak nem akart képviselőket választani az egyetemes gyűlésre. Ekkor a hazafias püspök, hivatkozva a zsinati törvényben biztosított elnöki jogaira, — a kerületi közgyűlést feloszlatta. — Valóban szomorú dolgok ezek, melyek a nemzetiségi érdekeket fölébe helyezik az anyaszentegyház és a vallás magasabb érdekeinek!

TARTALOMJEGYZÉK: A miről mindnyájan megfeledeztünk. — Dr. Kovács Sándor. — Hitünk cselédei érdekében. Dicsőfi József. — Tárca: A Zsidókhoz írt levél kritikai és bibliai theologiai szempontból. — A tiszántúli ev. ref. középiskolai tanáregyesület közgyűlése. r. l. — Közéletünk: A nagykarolyi ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Ifj. Balogh Ferencz. — A jelenlegi buk. prot. egyházak keletkezésének rövid története. — Különfélék. — Hirdetés.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

Dr. ERDŐS JÓZSEF és Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat.

A máramaros-szigeti, államilag segélyezett ev. ref. lyceumban mint főgymnasiumban egy német-nyelvi és bölcsészeti tanszék betöltendő. A tanárnak kötelessége a német nyelvet és bölcsészetet, mint főtantárgyakat, s esetleg valamely másrokon tárgyat tanítani, s tagjává lenni a tiszántúli ev. ref. egyházkerületi tanári nyugdíjintézetnek.

Evi fizetése, ha rendes tanár nevezetik ki 1100 frt, 200 frt lakbérrel, ha pedig segédtanár 800 frt, 150 frt lakbérrel. A kinevezés joga a lyceumi pártfogóság felterjesztésére a nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter urat illeti.

Az állomást elnyerni óhajtok, a kik a nagyméltóságú közoktatási kormányval kötött szerződésnél fogva csak ev. ref. hitvallásuak lehetnek, kérvényüket, és végzett tanulmányaikról, képesítésükről és eddigi alkalmazásukról szóló bizonyítványaikat folyó évi szeptember hó 20. napjáig a lyceum felügyelő gondnokságához Szigetre küldjék.

M.-Szigeten 1894. évi szeptember hó 1-én.

Szöllősy Antal,

kir. tanácsos, lyceumi felügyelő-gondnok!